

них диспропорцій, плануванні міграційних потоків тощо, і врешті-решт гомогенізації економічного простору української економіки, конвергенції усіх регіонів України з метою посилення їхньої конкурентоспроможності. При цьому стратегія регіонального економічного розвитку повинна опиратись на підтримку «точок зростання», а не зацикловатись на вирівнюванні соціально-економічного розвитку регіонів, оскільки обмежені бюджетні можливості держави можуть привести лише до «вирівнювання всіх в бідності». Дуже важливо, щоб держава виділяла кошти під спеціально розроблені проекти, які у визначальній мірі впливають на розвиток всього регіону, а відносини між державою та регіонами будувались на контрактній основі. Необхідно створити *Загальноукраїнський фонд регіонального розвитку*, кошти якого повинні бути направлені на реалізацію конкретних економічних програм розвитку регіонів: розвиток інфраструктури регіонів, проведення структурної перебудови їх економіки, стимулювання створення нових робочих місць, підтримку проектів місцевого масштабу, зокрема проектів впровадження інноваційних технологій, охорони навколишнього середовища та розвитку транспортної системи тощо.

- 1.Hardy S., Hart M., Albrechts L., Katos A. An Enlarged Europe: Region in Competition? London, Jessica Kingsley, 1995. – 342 p.
- 2.Keating M., Longlin J. The Political Economy of Regionalism. London - Portland, Frank Cass, 1997. – 491 p.
- 3.Keating M. The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change. Cheltenham, Edward Elgar Publishers, 1998. – 242 p.
- 4.Некрасов Н. Н. Региональная экономика. – 2-е изд. – М.: Экономика, 1978. – 344 с.
- 5.Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку. Монографія / За ред. З.С.Варналія). – К.: Знання України, 2005. – 345 с.
- 6.Місцевий економічний розвиток: моделі для успіху. – К.: Інститут реформ, 2003. – 245 с.
- 7.Крайник О. Регіональний розвиток. – Л.: Ліга-Прес, 2003. – 315 с.
- 8.Новікова А. М. Депресивні території: європейський досвід та проблеми України // Стратегічна панорама. – 2009. – № 3-4. – С.114-122.

Отримано 30.09.2010

УДК 338.46

О.А.КАРЛОВА, канд. екон. наук, Х.І.КАЛАШНІКОВА
Харківська національна академія міського господарства

МІСЬКИЙ ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС ЯК СКЛАДОВА РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Окреслено проблеми функціонування міст. Висвітлено актуальність впровадження інноваційно-інвестиційної складової розвитку міського господарського комплексу. Виділено пріоритетні шляхи розвитку міст Харківського регіону. Розраховано перспективи

змін обсягів реалізованих послуг по м.Харкову. Показаний рівень оплати населенням регіонів житлово-комунальних послуг. Зроблено висновки про необхідність подальшого дослідження.

Очерчены проблемы функционирования городов. Отражена актуальность внедрения инновационно-инвестиционной составляющей развития городского хозяйственного комплекса. Выделены приоритетные пути развития городов Харьковского региона. Рассчитаны перспективы изменений объемов реализованных услуг по г.Харкову. Показан уровень оплаты населением регионов жилищно-коммунальных услуг. Сделаны выводы о необходимости дальнейших исследований.

Outlined problems of functioning of cities. Actuality of introduction is reflected innovative investment constituent of development of city economic complex. The priority ways of development of cities of the Kharkiv region are selected. The expected prospects of changes of volumes of the realized services are in m. Kharkiv. Rotined level of payment the population of regions of zhitlovo-komunal'nikh services. Conclusions are done about the necessity of subsequent research.

Ключові слова: регіональна економіка, інфраструктура міста, міське господарство, система життєзабезпечення міста, міський господарський комплекс.

В регіональній економіці досить широко розглядаються питання постійного зростання кількості населення міст та міських поселень, висока густина його проживання, розвиток торгівлі, промисловості, застосування досягнень сучасних інформаційних технологій та ін. Функціонування міст породжує нові проблеми, зумовлює необхідність застосування організаційно-економічних заходів запобігання надзвичайним ситуаціям, викликаних техногенними факторами. Теоретичне висвітлення проблем сталого розвитку системи життєзабезпечення міст зроблено В.М.Бабаєвим, С.В.Богачевим, П.Т.Бубенком, О.М.Тищенко [1-3, 9] та іншими представниками різних наукових шкіл України. Впровадження ринкових механізмів для підтримки стану житлового фонду та інженерних споруд, а також пошук нових технологій з метою покращення умов життя громадян, укорінювання європейських стандартів стосовно обсягу та якості послуг, реалізації організаційно-управлінських засобів безперебійної роботи всіх інфраструктур міського господарства.

На думку О.М.Тищенка [9], саме великі міста з розвиненим господарчим комплексом відіграють об'єднуючу роль у державі як центри міжрегіональних обмінних процесів, вони забезпечують формування єдиного економічного, культурного, наукового та інформаційного простору країни. Саме мегаполіси надають людині найбільш привабливі соціальні перспективи і можливості власного розвитку. Вони здатні більш-менш пристойно, з найменшими втратами виходити з кризового стану та відносно швидко пристосовуватися до нових умов соціального простору. Тому життя міської громади і сталий розвиток

великого міста у будь-якій країні неможливо уявити без сучасного міського господарства. Основні напрямки ринкової трансформації міського господарського комплексу міст Харківського регіону базуються на ряді Законів України і відповідних положеннях загальнодержавних та регіональних програм розвитку [4, 7, 8].

В Україні відсутній чіткий механізм життєзабезпечення міст, що допомагає створити комфортні умови проживання населення, можливості для відтворення продуктивних сил. Особливе місце серед шляхів підвищення ефективності системи життєзабезпечення міста, на нашу думку, займають раціональне використання основних фондів підприємств міського господарства, використання інноваційних технологій, формування інвестиційної привабливості, якості наданих житлово-комунальних послуг [5, 6].

Метою статті є дослідження сучасних проблем системи життєзабезпечення міста та міського господарчого комплексу, як складової економіки регіону та пошук шляхів їх рішення.

За досвідом економічно розвинутих держав стратегічними напрямками розвитку господарського комплексу міст Харківського регіону стають інноваційні високотехнологічні і наукоємні галузі в авіаційній і космічній промисловості, енергетичному машинобудуванні, фармацевтичній промисловості, нано- і біотехнології [4, 9]. Саме Харків і Харківська область мають науково-дослідницьку, досвітньо-конструкторську базу та, саме головне, спеціалістів науковців для проведення відповідних розробок. Перші позитивні результати, підтримані бюджетним фінансуванням, мають підвищити конкурентоспроможність як самих підприємств, так і їх оновленої продукції. Досить значним аспектом є створення нових робочих місць для досвідчених кваліфікованих кадрів і молодих спеціалістів-випускників харківських навчальних закладів. Заходи щодо покращення життя населення Харківського регіону потребують значних коштів, залучення від іноземних та вітчизняних інвесторів, зменшення власних витрат, які мають базуватися на збереженні існуючого ефективного попиту на роботу та впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій. Пріоритетами при стратегії розвитку Харківського регіону є:

- високотехнологічне та наукоємне машинобудування, авіабудування;
- технологічне оновлення паливно-енергетичного та агропромислового комплексу;
- транспортна інфраструктура, логістика;
- прикордонне співробітництво;

- водозабезпечення;
- розвиток науково-освітнього комплексу.

Відповідно до програми «Україна 2010» на період 2006-2010 рр. прогнозувалося становлення високоефективної, соціально орієнтованої економіки ринкового типу. Аналіз запропонованих в програмі заходів свідчить про їх масштабність, загальну спрямованість, однак існує невизначеність щодо конкретних виконавців і ресурсів забезпечення. Дані Головного управління статистики у Харківській області [4], у розрахунку на 1 особу свідчать про фактичне зростання обсягів наданих послуг у 2005-2009 рр. (матеріали зведено в табл.1).

Таблиця 1 – Обсяг реалізованих послуг по Харківському регіону 2005-2009 рр.

Рік	Обсяг реалізованих послуг (у факт. цінах), у розрахунку на 1 особу, грн.	Абсолютний приріст		Темп зростання		Темп приросту		Абсолютне значення 1% приросту, грн.
		базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	базисний	ланцюговий	
2005	1841,4	-	-	1,000	-	-	-	-
2006	2350,6	509,2	509,2	1,277	1,277	0,277	0,277	18,414
2007	2984,5	1143,1	633,9	1,621	1,269	0,621	0,269	23,506
2008	3736,3	1894,9	751,8	2,029	1,252	1,029	0,252	29,845
2009	5119,9	3278,5	1383,6	2,780	1,370	1,780	0,370	37,363

З метою визначення основної тенденції зміни окремих показників обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на одну особу в часі, а також їх прогнозування на майбутні періоди використаємо низку методів, основним з яких є аналітичне вимірювання. За даними табл.1 визначимо основну тенденцію динамічного ряду шляхом аналітичного вимірювання за прямою та екстраполюємо обсяг реалізованих, у розрахунку на 1 особу по Харківському регіону 2012 р. Дані зведемо в табл.2.

За умови, що $\sum t = 0$, способом найменших квадратів знайдемо:

$$a_o = \frac{\sum y}{n} = \frac{16233,7}{5} = 3246,74; \quad a_o = \frac{\sum yt}{\sum t^2} = \frac{7543,7}{10} = 754,37.$$

Аналітичне рівняння прямої матиме вигляд:

$$\overline{y_t} = a_o + a_1 t = 3246,74 + 754,37t.$$

Таблиця 2 – Розрахункова таблиця

Рік	Обсяг реалізованих послуг (у фактичних цінах), у розрахунку на одну особу, грн.	t	yt	t^2	\bar{y}_t
2005	1841,4	-2	-3682,8	4	1738
2006	2650,6	-1	-2650,6	1	2492,37
2007	2984,5	0	0	0	3246,74
2008	3637,3	1	3637,3	1	4001,11
2009	5119,9	2	10239,8	4	4755,48
Разом	16233,7	$\sum t = 0$	7543,7	$\sum t^2 = 10$	162233,7
2010	Прогноз	3	-	-	5509,85
2011	-«-	4	-	-	6264,22
2012	-«-	5	-	-	7018,59

Отже, можна зробити висновок, що з кожним роком обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу зростають у середньому на 754,37 грн.

Підставляючи значення t в наведене рівняння, отримаємо вирівняні дані суми обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу \bar{y}_t млн. грн.:

$$\bar{y}_{2005} = 3246,74 + 754,37(-2) = 1738.$$

На основі аналітичного рівняння здійснимо перспективний прогноз обсяг реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу по Харківському регіону за умови, що виявлена тенденція найближчим часом не зміниться, грн.:

$$\bar{y}_{2010} = 3246,74 + 754,37(3) = 5509,85;$$

$$\bar{y}_{2011} = 3246,74 + 754,37(4) = 6264,22;$$

$$\bar{y}_{2012} = 3246,74 + 754,37(5) = 7018,59.$$

Аналітичне вимірювання динамічного ряду обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу по Харківському регіону рівнянням прямої за 2005-2009 рр., а також графічне зображення їх фактичної динаміки свідчать про тенденції до зростання обсягів. Відобразимо тренд і прогноз обсягу реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу (рис.1).

Однак в окремі періоди (роки) в регіоні з перехідною та нестабільною економікою можливі незначні або різкі коливання (зростання або падіння) обсягів реалізованих послуг, у розрахунку на 1 особу. Проте взагалі спостерігається тенденція до стабільного зростання об-

сягів. Невирішені проблем міських комплексів перетинаються з недостатнім фінансуванням галузі з боку держави і відсутністю достатніх коштів у населення. Дослідимо, як співвідносяться рівень оплати населенням України житлово-комунальних послуг у розрізі по регіонам (рис.2).

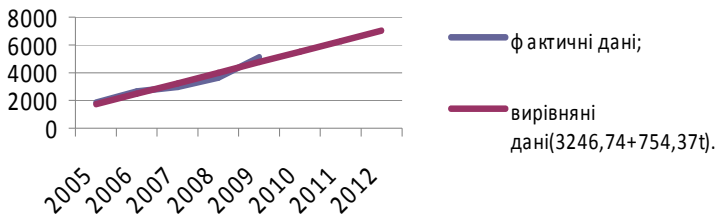

Рис.1 – Прогноз обсягу реалізованих послуг по Харківському регіону, тис. грн. на 1 особу

Розвиток і вдосконалення систем управління міським комплексом включає дослідження з питань соціально-економічних особливостей міського господарства, його реформування, формування ринкових механізмів функціонування й розвитку, нові підходи та принципи формування цінової і тарифної політики та теоретичні основи управління господарством міського комплексу. Метою міста, що стійко розвивається, повинно стати вирішення кожної проблеми, яке забезпечує одночасне вирішення багатьох інших проблем і не створює нових. Цей системний підхід не тільки враховує приховані причинні зв'язки, але й пропонує варіанти перетворення можливості на реальні дії.

Господарство міського комплексу – це важлива соціальна сфера, яка забезпечує населення, підприємства й організації всіх галузей економіки необхідними житлово-комунальними й побутовими послугами, відчутно впливає на розвиток економіки України. З цього витікає поняття господарського комплексу.

Міський господарський комплекс – це сукупність взаємозалежних суб'єктів господарювання, включаючи органи державної влади і місцевого самоврядування, діяльність яких і стосунки між ними спрямовані на досягнення загальної мети – забезпечення потреб населення відповідно до їх духовних, культурних і історичних традицій з використанням необхідних ресурсів, джерел і інфраструктури. При цьому жителі міст виступають одночасно джерелом влади і суб'єктом господарювання, оскільки вони вибирають органи влади місцевого самоврядування, беруть участь у процесах виробництва і життєдіяльності міського комплексу.

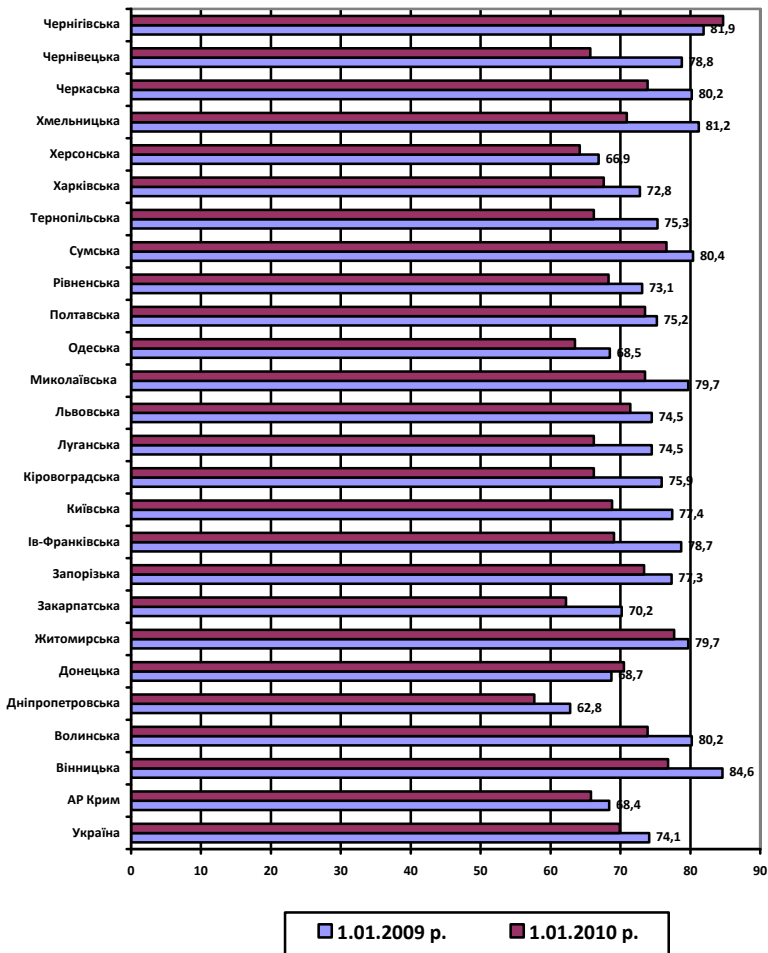

Рис.2 – Рівень оплати населенням житлово-комунальних послуг, % до нарахованих сум

За результатами проведеного дослідження робимо висновок, що сучасний стан елементів господарчого комплексу міст Харківського регіону має позитивно змінюватися, потребуючи активізації інноваційно-інвестиційної складової розвитку і додаткової бюджетної підтримки та змін у законодавстві для надання більшої самостійності. На нашу думку, розглянуті проблеми зумовлюють необхідність подальшого дослідження в цьому напрямку.

1. Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: Монографія. – Х.: ХарРІ НАДУ, 2004. – 188 с.
 2. Богачев С.В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: Монография / Ин-т экономико-правовых исследований НАН Украины. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
 3. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: Монографія. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.
 4. Головне управління статистики у Харківській області // www.uprstat.kharkov.ukrtel.net.
 5. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України від 23.03.2000 р. №1602-III.
 6. Карлова О.А. Теорія і практика розвитку інфраструктури міста: Монографія. – Харків: ФОРТ, 2010. – 280 с.
 7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 р. №1001.
 8. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2010 року: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.
 9. Тищенко О.М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 368 с.
- Отримано 30.09.2010*

УДК [336.14 : 352] : 330.44

Т.С.КЛЕБАНОВА, д-р екон. наук, Л.С.ГУРЬЯНОВА, канд. екон. наук
Харьковский национальный экономический университет

СЦЕНАРНЫЕ МОДЕЛИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ДИСПРОПОРЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНЫХ СИСТЕМ*

Рассматривается алгоритм формирования сценариев управления социально-экономическим развитием (СЭР) регионов, который на основе методов имитационного моделирования и многомерного анализа, позволяет прогнозировать изменение экономической динамики регионов вследствие реализации различных вариантов региональной финансовой политики.

Розглядається алгоритм формування сценаріїв управління соціально-економічним розвитком (СЕР) регіонів, який на основі методів імітаційного моделювання й багатомірного аналізу, дозволяє прогнозувати зміни економічної динаміки регіонів внаслідок реалізації різних варіантів регіональної фінансової політики.

The scenarios formation algorithm of social and economic development management of regions is presented in the article. The algorithm is based on imitating modeling methods and the multidimensional analysis and allows to predict the fluctuation of regions economic dynamics in a consequence of realization of different regional financial politics variants.

Ключевые слова: регион, уровень социально-экономического развития, диспро-

* Дослідження виконано в рамках українсько-російського науково-дослідного проекту «Моделі оцінки нерівномірності та циклічної динаміки соціально-економічного розвитку регіонів України та Росії», що здійснюється за результатами спільного конкурсу НАН України та РГНФ – 2010 (проект № 1-10/10-02-00716а/У).